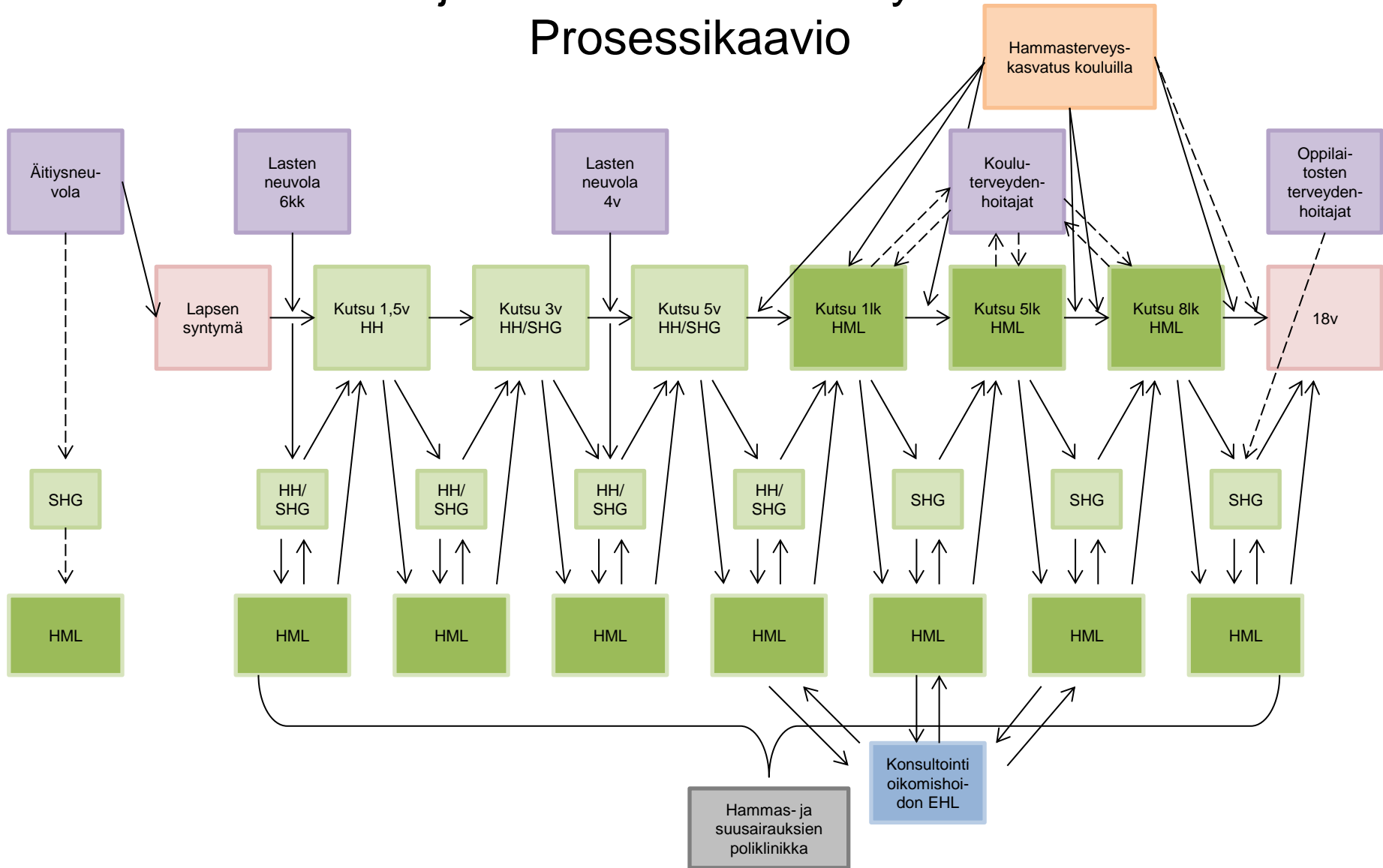

Lasten ja nuorten suun
terveydenhoito:
Lapset terveysuisina täysi-ikäisyyteen

Itä-Savon Sairaanhoidopiirin ky
PTH Hammashuolto
Savonlinna, Sulkava, Enonkoski

Lasten ja nuorten suun terveydenhoito

Prosessikaavio

Prosessikaavion selvitys 1

Itä-Savon Sairaanhoidopiiriin kuntayhtymän hammashuolto noudattaa valtioneuvoston asetusta neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta.

Äitiysneuvola - hammashoito

Äitiysneuvolan terveydenhoitaja suosittaa ensimmäistä lastaan odottavaa perhettä käymään suuhygienistin (SHG) vastaanotolla odotusaikana. Terveydenhoitajia on pyydetty varaamaan aika suoraan SHG ajanvarauskirjaan, jotta ajanvaraus toteutuisi. Odottavien vanhempien käynnillä SHG kysyy tulevilta lapsen vanhemmilta heidän hampaiden kotihoito- ja ruokailutottumuksista, milloin he ovat edellisen kerran käyneet hammaslääkärin perustutkimuksessa, kartoittavat suun terveysriskien tuntemusta ja omaa käsitystä mahdollisuuksista vaikuttaa asiaan syntyvän lapsen kohdalla. Sen jälkeen SHG selvittää suun terveydentilan ja arvioi hoidon tarpeen, antaa yksilölliset kotihoito-ohjeet ja tarvittaessa suosittaa ajanvarausta hammaslääkärin (HML) vastaanotolle, jos on epäily selvästä hampaiden korjaustarpeesta. Näiden asioiden lisäksi SHG käy odottavan perheen kanssa läpi raskauden ja imetyksen aiheuttamat muutokset äidin suussa, syntyvän lapsen kohdalla *S.mutans*-bakteeritartunnan estämisen, antaa ohjeistusta hampaiden puhkeamisesta, harjauksen aloituksesta, hammastahnan, tutin ja tuttipullon käytöstä, juoma- ja ruokailutottumuksista sekä Xylitol-suosituksista.

Lastenneuvola - hammashoito

Lapsen syntymän jälkeen lasten neuvolan terveydenhoitaja tarkastaa puolivuotistarkastuksessa lapsen suun, onko suuhun tullut hampaita, antaa hammasharjan (yleensä myös hammastahnan) ja ohjeistaa harjauksesta, hammastahnan, tutin ja tuttipullon käytöstä, juoma- ja ruokailutottumuksista, muistuttaa *S.mutans*-bakteerin tartuntatavasta ja Xylitol-suosituksista. Jos terveydenhoitaja epäilee puolivuotiaalla lapsella mahdollista riskiä sairastua suusairauksiin, suosittelee hän vanhempia varaamaan ajan hammashoitajan HH/SHG vastaanotolle tai varaa suoraan ajan HH/SHG ajanvarauskirjaan. HH/SHG arvioi lapsen suun tilanteen ja järjestää tehostetun ehkäisevän hammashoidon yksilöllisin terveystarkastusvälein. Jos HH/SHG epäilee korjaavan hammashoidon tarvetta, varaa hän ajan HML vastaanotolle.

Lapsen 4-vuotistarkastuksen yhteydessä lastenneuvolan terveydenhoitaja tarkastaa suun, ovatko kaikki maitohampaat suussa (20kpl), hampaiden peitteet, kielen toimivuuden, arvioi suusairauksien riskiä ja lähettää/tekee ajanvarauksen HH/SHG vastaanotolle, jos epäilee maitohammaskariesta. Tarkastuksen yhteydessä terveydenhoitaja kysyy ja ohjeistaa hampaiden hoitotottumuksia, juoma- ja ruokailutapoja, tutin/tuttipullon/peukalon imemistaipumusta ja Xylitolin käyttöä.

Prosessikaavion selvitys 2

Lasten hammashoito

Hammashoitolat kutsuvat kaikki alle kouluikäiset 1,5-vuotiaat, 3-vuotiaat ja 5-vuotiaat joko HH tai SHG vastaanotolle suun terveystarkastukseen. He saavat postitse ajan, jota vanhemmat voivat siirtää soittamalla hammashoitolaan tai nettipankkitunnuksilla www.hyvis.fi –sivustolla. Lasten suun terveystarkastuksissa HH/SHG tekee suun terveystarkastuksen, määrittää suusairausriskin (alhainen, kohtalainen, korkea), selvittää miten lapsen hampaat hoidetaan kotona, tottumukset (tutti, peukalo, ruokailu, Xylitol, Fluori), kertoo hampaiden puhkeamisesta ja ensimmäisestä vaihdunnasta, antaa yksilölliset kotihoito-ohjeet ja määrittää yksilöllisen tarkastusvälin. Näiden lisäksi keskustellaan hammashoitopelon siirtymisestä lähipiiristä lapseen (pelottelu ei ole hyvä kannustin kotihoitoon, vaan hampaiden hoito on positiivinen asia). Jos HH/SHG epäilee lapsen suussa korjaustarvetta tai purentaongelmaa varaa hän ajan HML vastaanotolle jatkohoitoon. HML tekemän tutkimuksen ja korjaavan hammashoidon jälkeen HML määrittää jokaiselle lapselle oman yksilöllisen HH/SHG tarkastusajankohdan, jossa annetaan lapsille, joilla on kohtalainen tai korkea riski sairastua suusairauksiin, tehostettua ehkäisevää hammashoitoa. Jos maitohampaistossa löytyy oikomista vaativa purentavirhe, HH/SHG/HML ohjaa hänet oikomiseen perehtyneelle HML hoitoon. Oikomiseen perehtynyt HML konsultoi tarvittaessa oikomisen erikoishammaslääkärinä.

Koululaisten hammashoito - Kouluterveydenhoitaja

Hammashoitolat kutsuvat kaikki kouluikäiset lapset 1-luokalla, 5-luokalla ja 8-luokalla HML vastaanotolle tutkimukseen. He saavat postitse ajan, jota voi siirtää soittamalla hammashoitolaan. HML tutkii koululaisen yleistä kehitystä, suun, hampaat, purentaa ja arvioi hoidon tarpeen, tekee tarvittavan korjaavan hammashoidon, antaa kotihoito-ohjeet ja määrittää yksilöllisen tarkastusajankohdan. Hammaslääkäri voi myös lähettää koululaisen, tai laittaa seuraavan kutsun, SHG vastaanotolle, jos lapsella on todettu kohtalainen tai korkea riski sairastua suusairauksiin. SHG tekee näillä käynneillä pääasiassa tehostettua ehkäisevää hammashoitoa. HML arvioi koululaisen purentaa jokaisella tarkastuskäynnillä ja lähettää hänet tarvittaessa oikomiseen perehtyneelle hammaslääkärille oikomishoidon hoidon tarpeen arviointia varten. BiteWing-RTG-kuvaukset tehdään tarvittaessa 8-luokkalaisille, joilla epäillään vähäistäkin riskiä sairastua suusairautta. Koulussa tai koulumatkalla tapahtuneen suun ja hampaiden alueelle sattuneen tapaturman yhteydessä kouluterveydenhoitaja arvioi suun ja hampaiden tilanteen ja lähettää koululaisen hammashoitolaan jatkotutkimuksia varten. Kouluterveydenhoitaja auttaa myös koululaisten hammashoidon poisjääntien selvittämisessä koululaisen ja/tai koululaisen huoltajien kanssa puhelimitse tai Wilman kautta.

Prosessikaavion selvitys 3

Oikominen perusterveydenhuollossa

Savonlinnassa oikomiseen perehtynyt HML seuloo hänelle lähetetyt lapset ja nuoret arvioimalla oikomishoidon tarpeen TPI-kymmenportaisella asteikolla. Jos parentavirhe saa arvon 7 tai yli, ilmoitetaan oikomishoidon tarpeesta huoltajalle ja pyydetään oikomissitoumusta. Sitoumuksen palauttamisen jälkeen oikomiseen perehtynyt HML/ EHL konsultoi oikomisen erikoishammaslääkärinä (Konsultoiva oikomishoidon EHL), joka tekee purennan hoitoon tarkoitetun lopullisen hoitosuunnitelman, jota oikomiseen perehtynyt HML toteuttaa. Tarvittaessa oikomiseen perehtynyt HML voi konsultoida oikomishoidon EHL oikomishoidon aikanakin. Oikomishoitoa ei aloiteta korkean kariesriskin lapsille ja nuorille, joilla on parentavirheen pisteytys 7 tai yli, jos selvää kotihoidon edistymistä ei havaita SHG antaman tehostetun ehkäisevän hammashoidon jälkeen. Jos oikomishoidon aikana lapsen tai nuoren kotihoito ei ole riittävä SHG antaman tehostetun ehkäisevän hammashoidon jälkeen tai kotihoito-ohjeita laiminlyödään, keskeytetään oikomishoito. Tilannetta voidaan arvioida myöhemmin mahdollisen oikomishoidon jatkoon suhteen.

Enonkoskella, Sulkavalla ja Savonlinnan Punkaharjulla oikomisen tekee erikoishammaslääkäri yllä mainituilla kriteereillä.

Hammas- ja suusairauksien poliklinikka - hammashoito

HML lähettää tarpeen mukaan lapsia ja nuoria Savonlinnan keskussairaalan hammas- ja suusairauksien poliklinikalle erikoishammaslääkärin vastaanotolle, jos lapsella tai nuorella on

- pahoin vaurioitunut hampaisto yhdistettynä pelkoon
- epäily suun ja leukojen alueen kasvaimesta
- hampaiston, leukojen ja kasvojen kehityshäiriö
- vaikea ja merkittävä synnynnäinen hammaspuutos tai kehityshäiriö

Oikomiseen perehtynyt HML lähettää hammas- ja suusairauksien poliklinikalle oikomishoidon EHL vastaanotolle vaativaa oikomishoitoa tarvitsevat lapsipotilaat, joilla on

- reuma
- huuli- ja suulakihalkio
- suun ja leukojen alueen kasvuhäiriö.

Prosessikaavion selvitys 4

Poisjäännit lasten ja nuorten hammashoidossa

Jos alle kouluikäinen jää pois varatulta HH/SHG hammashoitoajalta, lähetetään hänelle uusi kutsu ajanvarauksella. Jos lasta ei tuoda hammashoittoon uudesta kutsusta huolimatta, kutsu siirretään seuraavaan ikäkausikutsuun. HH/SHG ilmoittaa lasten neuvolan terveydenhoitajalle poisjäänneistä, joka ottaa asian puheeksi, kun lapsi tuodaan neuvolaan seuraavan kerran.

Jos koululainen jää pois varatulta SHG/HML hammashoitoajalta, lähetetään hänelle uusi kutsu ajanvarauksella. Jos nuori ei tule hammashoittoon uudesta kutsusta huolimatta, laitetaan hänelle vielä kolmas kutsu ajanvarauksella. Jos nuori ei silti tule varatulle ajalle hammashoittoon, SHG/HML ilmoittaa kuoltuterveydenhoitajalle poisjäänneistä, joka ottaa asian puheeksi koululaisen/koululaisen huoltajien kanssa.

Jos lapsella tai nuorella on useita peräkkäisiä poisjääntejä ja näiden lisäksi asetuksen mukainen ikäkausitarkastuksen poisjäänti, lapsi tai nuori ei tule hammashoittoon terveydenhoitajan yhteydenoton jälkeen, eikä lapsi tai nuori käy hammashoidossa muualla esim. yksityisellä hammaslääkärillä, otetaan yhteys ensisijaisesti vanhempaan/huoltajaan puhelimitse, jos ei heitä saada kiinni, lähetetään kirje, jossa ilmoitetaan lastensuojeluilmoituksen tekemisestä lapsen hoidossa tai huolenpidossa havaittujen puutteiden tai osaamattomuuden takia, joka vaarantaa lapsen hyvinvointia.

Hammasterveyskasvatus

HH ja SHG tekevät hammasterveyskasvatusta ryhmävalistuksena kouluilla seuraavasti:

- Esikouluissa (sisältö: hampaiden vaihdunta, hampaiden tehtävät, bakteerit, harjaus mallileukojen avulla, ruokailutavat, Ksylimoli)
- 1-luokan vanhempainillassa (sisältö: vastuu, vaihdunta, janojuoma, ruokailutavat, harjaus, yksilöllinen kutsuntaväli, hammaslääkäripelon siirto lapseen)
- 3-luokan keväällä tai 4-luokan syksyllä (sisältö: toinen vaihdunta, piilosokeri, happohyökkäys, harjaus)
- 6-luokan syksyllä (sisältö: harjaus, lankaus, ientulehdus, tupakka, janojuomat, energiajuomat, sokerit, napostelu)
- 7-luokan keväällä (sisältö: harjaus, lävistyksen, tupakka, nuuska, eroosio, päihteet)
- 9-luokan syksyllä (sisältö: kertausta, vastuutus, kutsujen loppuminen ja hammashoidon muuttuminen maksulliseksi 18v, hampaiden tulevaisuus)
- Tarvittaessa opiskelijoille, joilla on tulevan ammattinsa takia keskisuuri tai suuri riski sairastua suusairauksiin, kuten kariekseen.

Prosessikaavion selvitys 5

8-luokan jälkeen - hammashoito

Kahdeksannen luokan jälkeen kutsumme kaikki ne nuoret, joilla on määritelty yksilöllinen hoitoväli. Jos suusairauksien riski on pieni -> aika on SHG vastaanotolle suun terveystarkastukseen, jos suusairauksien riski on keski-suuri tai suuri -> aika on HML vastaanotolle tutkimukseen. Terveystarkastuksessa SHG arvioi hammashoidon tarpeen ja antaa kotihoidon opetusta ja suosittaa seuraavan hampaiden tutkimusajankohdan. Jos SHG epäilee korjaavan hoidon tarvetta, antaa SHG ajan suoraan hammaslääkärin ajanvarauskirjalle. HML tekee tutkimuksen ja tarvittaessa röntgenologisen tutkimuksen, hoidon tarpeen mukaisen korjaavan hammashoidon ja antaa kotihoito-ohjeet, ohjaa tarvittaessa nuoren SHG vastaanotolle tehostettuun kotihoidon opetukseen ja määrittää seuraavan tutkimusajankohdan.

Opiskelijat - oppilaitosten terveydenhoitajat - hammashoito

Toisen asteen oppilaitoksien terveydenhoitajat suosittavat opiskelijoille suun terveystarkastusta, johon heillä on asetuksen mukaan oikeus vähintään kerran opiskeluaikana. Osa opiskelijoista ovat jo yksilöllisen tarkastusvälin piirissä, mutta osa on muuttanut opiskelupaikkakunnalle ja heillä ei ole kutsua olemassa hammashoitoon. Opiskelija, jolla ei ole kutsua, saa varatessaan aikaa hammashoitolasta ajan SHG vastaanotolle, joka suorittaa suun terveystarkastuksen, jossa selvitetään suun terveysneuvonnan ja palvelujen tarve. Jos SHG epäilee korjaavan hammashoidon tarvetta, antaa hän ajan suoraan HML ajanvarauskirjaan. HML tekee tutkimuksen, hoidon tarpeen mukaisen korjaavan hoidon ja antaa kotihoito-ohjeet sekä suosittaa seuraavaa tutkimusajankohtaa.

18-vuotta täyttäneet - hammashoito

18-vuotta täyttäneille ei lähetetä enää kutsua hammashoitoon. Heillä on sen jälkeen itsellään vastuu varata aika hammashoitoon HML tai SHG suositusten mukaisesti.

Hammashuollon suuhygienistien ja hammashoitajien ajanvarauskirjojen lyhenteet

Enonkoski	:	Hanna Soini	enoshg	HHEK
Kerimäki	:	Kaarina Lötjönen	kaalot	HHKM
		Maria Tenhunen	ma1ten	HHKM
Punkaharju	:	Kati Mäkäräinen	katmak	HHPH
Savonlinna	:	Riitta Hänninen	ri1han	HHSLN
		Mari Kristersson	markri	HHSLN
		Anniina Vasara	annvas	HHSLN
		Kati Mäkäräinen	katmak	HHSLN
		Eija Tiainen	ei1tia	HHSLN
Sulkava	:	Anniina Vasara	annvas	HHSU